

Линник Ю.М.,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
прикладної лінгвістики
СНУ імені Лесі Українки

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ СЛУЖБ ТА СЕРВІСІВ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ У ЦЕРКОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Кінець XX початок XXI століття у всьому світі характеризується інтенсивним розвитком та впровадженням у всі сфери суспільного життя інформаційно-комунікаційних технологій. Наявність та використання на робочому місці та вдома таких пристроїв як комп'ютер, ноутбук, планшет чи смартфон стало закономірним явищем. З метою ефективного та комплексного застосування вищезгаданих пристроїв було створено єдине інформаційне середовище їх взаємодії – глобальна комп'ютерна мережа Інтернет.

Люди різних національностей, фахового рівня, соціальних категорій та вікових груп навчаються, працюють, заробляють гроші та розважаються в Інтернеті. Таким чином, церква, як важливий соціальний інститут, не має стояти осторонь, а повинна активно використовувати цей багатофункціональний засіб в поширенні Слова Божого серед людей. Адже, християнство завжди використовувало сучасні засоби комунікації: спочатку це були друковані видання, згодом, радіо та телебачення, а у наш час – це служби та сервіси мережі Інтернет.

Для більш глибокого розуміння можливостей використання Інтернету у церковній діяльності, вважаємо за доцільне здійснити короткий опис його основних категорій та понять.

У широкому сенсі Інтернет – це глобальний інформаційний простір, що зберігає величезну кількість інформації на мільйонах комп'ютерів, які обмінюються даними [3]. Під обміном даними мається на увазі можливість за допомогою мережі Інтернет пошуку, обробки та надсилання будь-якої

текстової, графічної та аудіовізуальної інформації, групове обговорення тих чи інших питань, тощо.

Звичайно, це визначення є дещо формалізованим і зовсім не показує соціальної складової Інтернету. Але, якщо ми згадаємо, що за кожним комп'ютером знаходиться людина, то зрозуміємо, що не можна відкидати цих людей і позбавляти їх духовної підтримки. Як із цього приводу зазначає єпископ Тернопільський і Буцацький Нестор [1] „Інтернет зручний для проповіді тим, що доступ до інформації, розміщеної в ньому, людина може отримати в будь-який час і з будь-якої точки світу; крім того працювати в інтернеті можуть також і люди з обмеженими фізичними властивостями чи такі, умови праці яких не дають можливості регулярно відвідувати богослужіння та чути Слово Боже”. Звісно, інтернет не може замінити живе спілкування чи, тим більше, участь в богослужіннях і прийняття Святих Таїнств, але як допоміжний засіб для проповіді його можна і треба використовувати. „Тобто, коротко кажучи, – продовжує свою думку єпископ Нестор, – інтернет є засобом для обміну інформацією та спілкування в глобальному масштабі, який, в тому числі, може слугувати і потребам Церкви” [1].

Однак, будь-яке спілкування має бути відповідальним, а в мережах, де можна спілкуватися анонімно, на християнина, на священника лягає особлива відповідальність. У Євангелії від Івана сказано “По тому пізнають усі, що ви учні Мої, як будете мати любов між собою” [2].

У священників складаються найтісніші відносини з людьми, якими вони опікуються. Тому на них покладена особлива відповідальність за забезпечення безпеки своєї взаємодії з цими людьми. Важливо завжди пам'ятати, що священників в більшості випадків вважають авторитетними представниками їх церковних громад.

Так, на засіданні Священного Синоду Американської Православної Церкви 6 жовтня 2011 року в Сайоссеті, штат Нью-Йорк, були прийняті рекомендації для священників по використанню соціальних мереж [7]. Аналіз

даних рекомендацій дозволив зробити висновок, що вони адаптовані під ментальність, потреби та загрози саме американського суспільства. Однак із них можна виділити низку універсальних тез, які будуть актуальні і в українському суспільстві:

- усі повідомлення, що посилаються в електронному вигляді (імейли, сторінки в соціальних мережах, замітки, пости тощо) не мають бути конфіденційними, щоб інші особи могли ними ділитися і здійснювати їх перепост. Взаємне спілкування у віртуальному світі має бути прозорим, подібно до того як вікно в дверях робить прозорим світ фізичний.

- у віртуальному світі потрібно дотримуватися розумних меж і способів дій так само, як у фізичному світі.

- у віртуальному світі «друг» – це будь-яка особа, з якою ви можете спілкуватися через даний електронний засіб. У фізичному світі під словом «друг» мається на увазі незрівнянно більший ступінь довіри, відвертості, тісноти взаємин і очікування від спілкування. Тому необхідно мати це на увазі і враховувати цю різницю.

- закони, які зобов'язують інформувати про передбачуване жорстоке поводження, відмову від турботи, експлуатацію щодо дітей, юнаків, людей похилого віку та осіб, що перебувають у безпорадному стані, діють у віртуальному світі таким же чином, як і у фізичному.

Варто зазначити, що українським синодальним управлінням у справах духовної освіти [1] теж було надано певні роз'яснення, щодо спілкування в глобальній мережі Інтернет для священнослужителя, який вирішить розпочати проповідь в інтернет-просторі. Їх вивчення дозволило нам виділити такі основні положення:

Право на анонімність. Кожна людина має право не розкривати свої особисті дані, наприклад справжнє ім'я, при інтернет-спілкуванні, якщо це окремо не обговорено правилами даного ресурсу або товариства. Зазначимо, що це правило не стосується самого священника. Для авторитетності своїх тверджень він просто зобов'язаний називатись справжнім іменем (особливо на

офіційних церковних інтернет-ресурсах). В іншому випадку священник, по-перше, повинен бути готовим, що його слова ставитимуться під сумнів і потрібно буде кожне твердження пояснювати і доводити, по друге, на багато важче буде закріпити впізнаваність, позитивний авторитет(рейтинг), який із часом з'являється у активних, об'єктивних та поміркованих користувачів Мережі.

Правила спілкування в мережі Інтернет. При спілкуванні на будь-якому ресурсі, призначеному для обміну загальнодоступними повідомленнями (наприклад форумі чи чаті) варто пам'ятати, що крім загальних соціальних правил спілкування існують ще правила кожного ресурсу. Особливо це варто пам'ятати при спілкуванні на публічних форумах, наприклад міських чи форумах певних соціальних груп. На більшості з них заборонено ображати чужі погляди, в тому числі і релігійні. Тому варто підбирати кожне слово і контролювати себе, щоб вам не заборонили доступ до цього ресурсу. Хоча, звичайно, аргументованість своєї позиції і ставлення з повагою до чужих поглядів при відстоюванні своїх послужить лише зміцненню авторитету священника, а перехід на особистості і образи зовсім навпаки – дискредитує в очах співрозмовників як самого священника, так і Церкву, яку він представляє.

Тролінг. Священник має бути готовим до того, що знайдуться особи, які у відповідь на розміщену ним в Інтернеті (на сайтах, форумах, у соціальних мережах, вікі-проектах та ін.) інформацію, будуть створювати множину провокаційних повідомлень з метою викликати флейм (порожню балаканину), конфлікти між учасниками, образи, війну редагувань, марнослів'я тощо. Уся вищезгадана діяльність характеризується одним терміном – *тролінг*. Особу чи групу осіб, які здійснюють таку діяльність називають *тролями*.

Професійні інтернет-тролі підніматимуть провокаційні теми не тому, що вони є противниками віри чи церкви (швидше всього вони до неї байдужі), а для того, щоб вивести противника з психологічної рівноваги, викликати конфлікт, спровокувати перехід на особистості тощо. Якщо в спілкуванні з вами хтось починає проявляти таку діяльність, то краще просто проігнорувати

цю людину, тому що довести їй будь-що практично неможливо – вона в кожній фразі знайде можливість розпочати новий конфлікт.

Сектанти, атеїсти та неврівноважені люди. Завжди знайдуться люди, які із різних суб'єктивних чи об'єктивних причин будуть намагатись довести свою правоту. Чи варто вступати із ними у дискусію та намагатись довести істинність, сказаного вами, чи просто проігнорувати? Безперечно, це рішення зможе прийняти лише сам священник, виходячи із конкретної ситуації.

Інтернет-хакінг. Це спроба отримати несанкціонований доступ до сайту з метою пошкодити, або навіть знищити інформацію, яка є на ньому. Чому це трапляється? Справа у тому, що на сьогодні існує велика кількість засобів, які допомагають пересічному користувачеві із легкістю (як часто кажуть трьома кліками мишки) створити власний інтернет-ресурс чи веб сторінку у мережі Інтернет. На жаль, не меншою є кількість комп'ютерних програм, які здатні завдавати різних деструктивних дій вашому інтернет-ресурсу, навіть до повного його спотворення чи знищення. Найгіршим є те, що це шкідливе програмним забезпеченням, відносно легко можна знайти у мережі, завантажити та скористатися ним. І для цього зовсім не потрібно бути хакером.

Зазначимо, що хакінгу можуть піддаватися не тільки церковні ресурси, а й будь який сайт мережі. Щоб виправити завдану шкоду, уникнути неприємних наслідків та запобігти інтернет хакінгу вашого ресурсу, найкраще одразу звернувшись до фахівців з інтернет-безпеки. Вони не тільки допоможуть відновити ваш ресурс, а й здійснять низку превентивних заходів, які захистять ваш сайт надалі.

Наступним кроком нашого дослідження є вивчення тих служб та сервісів мережі Інтернет, що дають можливість церкві спілкуватися із людьми та дозволяють священнику доносити до них Слово Боже.

Огляд інтернет-ресурсів відповідної тематики та змісту дозволив дійти висновку, що на сьогодні найбільш поширеним видом представлення інформації українською церквою є *веб-сайт*. Під *веб-сайтом* будемо розуміти

сукупність взаємопов'язаних веб-сторінок, об'єднаних спільним змістом, які містять зображення, відео або інші цифрові дані.

На сьогоднішній день кожна більш-менш дієва організація має свій сайт, який інформує про їхню діяльність або продукцію користувачів інтернету. Немало є і церковних сайтів. Сайт – статичний інтернет-ресурс, який, як правило, являє собою візитку парафії і може розповідати про історію храму, святині, висвітлювати розклад богослужінь, містити фото-, аудіо- та відеоматеріали, які стосуються життя громади. Для більш діяльної парафії можна зробити сайт новин, де будуть відображатись важливі події з життя церкви, проповіді та виступи священника, статті та наукові дослідження тощо. Але при цьому важливо, щоб новини поповнювались вчасно і були оригінальними місцевими новинами, а не скопійованими з інших церковних сайтів – до такого ресурсу всі швидко втратять інтерес. Для того, щоб сайт перестав бути засобом односторонньої передачі інформації, можна додати можливість спілкування з читачами, наприклад додати розділ «Запитання священнику» чи форум, де люди зможуть задавати питання, а священник буде на них відповідати та спілкуватись з людьми [1].

В чому переваги сайту? По перше, сайт відносно легко створюється. На даний момент існує велика кількість готових, а головне безкоштовних платформ, на основі яких без особливих труднощів можна розробити сайт доволі складної структури та наповнити його необхідною інформацією. По-друге, він не потребує частого оновлення (сайт-візитка), однак дає можливість найбільш повно представити інформацію священнику про себе, церкву чи парафію, дозволяє спілкуватись з людьми.

Недоліком сайту є низький ступінь його інтерактивності (фактично відсутній зворотній зв'язок із користувачами). Для зміни його вигляду та структури вам необхідно буде час від часу звертатися до фахівців. Якщо не буде проведено комплекс спеціальних робіт, то ваш сайт доволі важко буде знайти через пошукову систему.

Щоб створити дійсно цікавий та корисний сайт, першочергово потрібно чітко визначити для себе ціль та завдання, які ви хочете досягти. Здійснивши це, ви із легкістю зможете спроектувати зручну й функціональну структуру сайту. Для розробки сайту варто запросити фахівця. Щоб здійснювати наповнення сайту вам необхідно мати елементарні знання роботи з комп'ютером. Потрібно регулярно слідкувати за наповненням сайту та регулярно відповідати на питання (якщо такий розділ є на сайті).

Чат. Це мережевий засіб для швидкого обміну текстовими повідомленнями між користувачами інтернету у режимі реального часу. На даний час майже втратив свою популярність. Причиною цього стала поява соціальних мереж, які інтегрували у собі і суттєво розширили (з'явилася можливість додавати до тексту звук, відео, графіку та вкладати файли) усі функції чату. У класичному вигляді чат мало придатний для поширення Слова Божого. Це зумовлено тим, що спілкування в чаті швидке, немає багато часу на обдумування та аргументування відповіді і, у випадку з текстовим чатом, повідомлення мають невеликий об'єм.

Інтернет-форум – це спосіб організації спілкування відвідувачів інтернет-сайту. На форумі є адміністратори (власники форуму) та модератори (обслуговуючий персонал, який стежить за виконанням установлених правил і порядку). Форуми можуть бути присвячені програмному забезпеченню, автомобілям, футбольній команді і, звичайно, церковній діяльності.

Всі, кого цікавить певна інформація, можуть зручно й швидко переглянути її на форумі. Всі відвідувачі сайту можуть через надсилання повідомлень обговорювати певне питання, читати та відповідати на повідомлення інших учасників форуму. Форум може фокусуватися з довільної тематики, адже обговорювати можна будь-що і будь-яка он-лайн спільнота чи реальна спільнота розвивається саме серед учасників форуму. Робота форуму полягає у створенні користувачами тем у розділах і можливістю обговорення всередині цих тем. Окремо взята тема, по суті, являє собою тематичну

гостьову книгу. Найпоширеніше ділення веб-форуму: розділи→теми→повідомлення.

Священик може або створити форум на парафіяльному сайті (як правило при цьому відвідуваність форуму буде невелика) або спілкуватись на популярних форумах з багатьма відвідувачами (наприклад форум міста, інтернет-провайдера чи певного клубу за інтересами). Церковний форум – досить популярне місце для інтернет-спілкування серед християнської молоді за кордоном. На жаль, у нас в Україні церковні форуми, не мають такої популярності ні серед молоді, ні серед дорослого населення як за кордоном чи навіть у Росії [1]. Причина цього у тому, що в Росії державна влада виділяє досить великі кошти на присутність церкви у всіх сферах суспільного життя, в тому числі віртуального. За кордоном діє велика кількість громадських організацій та християнських спільнот, які приділяють особливу увагу різним способам поширення Слова Божого серед молоді. На жаль, у нас в Україні церква до цього часу не має ні державної, ні громадської підтримки, а головне єдиної концепції свого розвитку, що, безперечно, негативно впливає на її розвиток.

Перевагами форуму є можливість створення та широкого обговорення актуальних як для парафіян так для священника тем, пряме спілкування між мирянами і священником, більш швидкий обмін повідомленнями.

Недоліком форуму є велика вірогідність зустрітись із тролем, тому можливі часті провокації конфлікту. Нагадую, як правило на форумах люди не вказують справжніх імен, тому не знаєш з ким спілкуєшся.

Програми миттєвого обміну повідомленнями. Виникли у результаті розвитку і розширення функцій чатів. Такі сучасні програми як Skype чи ICQ надають можливість обмінюватися уже не тільки текстовою інформацією, а й здійснювати відео-дзвінки, надсилати різні типи файлів, тощо. Триває робота над версією Skype, яка дозволяє за допомогою спеціалізованого обладнання передавати голографічне зображення співрозмовників один одному. Особливістю програм миттєвого обміну повідомленнями є те, що у їх

середовищі спілкування відбувається лише з тими людьми, яким ви це дозволите.

Плюсами цих сервісів є, мабуть, найвищий рівень, безпеки. Основним недоліком є те, що спілкування обмежується виключно особами із вашого списку контактів. Ви як проповідник не маєте можливості поширювати Слово Боже за встановлені та чітко контрольовані можливостями програми межі.

Мережевий журнал або *Блог* – це веб-сайт, головний зміст якого – текстові записи, зображення чи мультимедіа, що регулярно додаються. Тобто блог – це певний сайт у вигляді щоденника, де з певною регулярністю автор додає свої повідомлення (текстові, зображення, чи аудіо/відео матеріали), а читачі цього блога знайомляться з ними і, якщо дозволить автор, залишають свої коментарі чи запитання. Блогінг – досить популярний засіб спілкування в інтернеті, свої блоги мають зовсім різні люди – від простих користувачів до співаків, політиків і навіть архієреїв. Блог дозволяє без будь-яких матеріальних затрат донести свої слова до людей і вивчити їхню реакцію. Існує цілий ряд спеціалізованих сайтів, які дозволяють безкоштовно розміщувати свої блоги, головне донести його адресу до потенційних читачів. Це можна зробити, розмістивши посилання на блог в спеціалізованих інтернет-каталогах, в підписах в своїх повідомленнях на форумі, на сайті, тощо

Плюсами блогу саме для священника є те, що цей сервіс активно використовують найбільші і найвідоміші інформаційно-аналітичні інтернет-видання, а отже ви автоматично отримуєте доступ до величезної аудиторії. Однак, на блогах, як і на форумах завжди присутній тролінг.

Соціальні мережі. Це веб-сайт або інша служба у Веб, яка дозволяє користувачам створювати публічну або напівпублічну анкету, складати список користувачів, з якими вони мають зв'язок та переглядати власний список зв'язків і списки інших користувачів. Природа та номенклатура зв'язків може різнитись у залежності від системи. Соціальні мережі порівняно нове явище, яке набуло популярності лише в останньому десятилітті. Проте, сьогодні в Україні є чимало священників різних конфесій, які представлені в

соціальних мережах, особливо на Facebook та у Вконтакте, а також у блогах. І таке спілкування стає дедалі популярнішим. Отці мають можливість висловити свої думки, поділитися важливою інформацією, бути прикладом для інших християн достойного використання новітніх засобів комунікації, як інструменту в служінні Богові та ближньому [6].

Щодо української та російської православної церков, то як самі церкви так і окремі священнослужителі із великою обережністю та осторогою ставляться до соціальних мереж [1]. На відміну від православної церкви католицькі священники набагато активніше використовують можливості соціальних мереж. Так, Папа Римський Бенедикт XVI у 2010 виступив із посланням, у якому закликав священників активно використовувати Інтернет і реєструватися в соціальних мережах. Понтифік зазначив, що сам регулярно використовує Інтернет для спілкування і закликав це робити інших священників [5].

Підійшовши із максимальною об'єктивністю до вивчення питання використання соціальних мереж для поширення Слова Божого, ми дійшли таких висновків:

- На сьогодні, соціальна мережа стала тим єдиним універсальним середовищем куди вдалося одночасно інтегрувати функції та можливості, сайту, чату, форуму, аудіо, відео та файлового сховища. Як наслідок соціальна мережа стало потужним засобом спілкування.

- Соціальні мережі об'єднали мільйони людей, які стають учасниками різних соціальних груп та сторінок. Тому, було б не правильно уникати спілкування із ними, боячись критики чи тролінгу. Змістовні та активні групи завжди користуються популярністю у соцмережах.

- Серед священників домінує переконання про те, що основними користувачами соціальних мереж є молодь, а людей старшого віку там зустрінеш рідше. У певній мірі це дійсно так. Проте, чи не молодь є тим основним матеріалом, тією «глиною» нашого суспільства, яка під добрими

руками майстра повинна набирати найкращої форми? У цьому контексті присутність церкви в Інтернеті переоцінити не можливо.

Звичайно, присутні й недоліки у використанні соціальних мереж. І вони пов'язані із безпекою власного аканту священник. Особливо обережним проповіднику необхідно бути у висвітленні своєї особистої інформації, тому що все, що ви розмістите там, по можливості буде використане щоб завдати вам шкоду. Адже хакінг вашої сторінки може привести до повного контролю над усіма вашими записами, фотографіями та відеоматеріалами. Проте, слід знати, що правильне і скурпульозне налаштування усіх параметрів безпеки вашої персональної сторінки чи групи, та власна уважність дозволить вам надійно захиститися від зловмисників.

Інші інформаційно-комунікаційні технології. У лютому 2011 року католицька церква схвалила створення нової програми для мобільних телефонів iPhone, яка допоможе віруючим сповідатися. Авторів ідеї надихнуло традиційне Різдвяне звернення Папи Римського, під час якого він говорив про стан Католицької церкви та її участь у віртуальному світі.

Додаток «Confession: A Roman Catholic App», який розробники називають „ідеальним помічником кожному грішникові, який розкався”, можна купити в інтернет-магазині iTunes за 1 долар 19 центів. Творці програми стверджують, що програма допомагає відкрити перед віруючим таїнство божє і дозволяє вести облік своїх гріхів. Проте, деякого з віруючих дуже обурило навіть припущення, що хтось може сприйняти новий додаток як заміну справжній сповіді. У свою чергу Ватикан оголосив, що жодні технології не замінять реальне каяття священнику [4].

Отже, ми бачимо, що інтернет дає багато засобів для проповіді та поширення слова Божого. Кількість користувачів інтернету з кожним роком зростає і тому все більше людей зможуть прочитати чи прослухати ваші повідомлення чи звернення, розміщені в ньому. В інтернеті, як і в будь-якому суспільстві існують певні правила, дотримуватись яких потрібно в будь-якій ситуації. Порівняно з іншими засобами інформації, інтернет дає більше

можливостей для праці, більшу свободу дій та швидше поширення відомостей та повідомлень. Однак, пам'ятаймо – живе спілкування не можливо замінити ніякими віртуальними сервісами.

Список використаних джерел

1. Бучацький Нестор. – Церква й інтернет // Синодальне управління у справах духовної освіти. – Режим доступу : <http://www.kp-osvita.org.ua/misiologia/36-internet.html> (дата звернення : 15.0.14). – Назва з екрану.
2. Зоря Євстратій. Священники в соціальних мережах / владика, секретар Синоду УПЦ КП Євстратій Зоря // CREDO католицький суспільно-релігійний сайт. – Режим доступу : <http://www.credo-ua.org/2011/02/39917> (дата звернення : 15.0.14). – Назва з екрану.
3. Информатика : учебник/ Б.В. Соболев [и др.]-Изд. 3-е, дополн. и перераб. — Ростов н/Д : Феникс, 2007. – 446 с.– (Высшее образование).
4. Католики можуть сповідатися через iPhone // BBC Україна – веб-сайт Української служби Британської телерадіомовної корпорації. – Режим доступу : http://www.bbc.co.uk/ukrainian/news/2011/02/110209_iphone_catholic_oh.shtml (дата звернення : 15.0.14). – Назва з екрану.
5. Папа Римський «благословив» спілкування в соціальних мережах // Інформаційне агентство УНІАН. – Режим доступу : <http://www.unian.ua/world/452176-papa-rimskiy-blagosloviv-spilkuvannya-v-sotsialnih-merejah.html> (дата звернення : 15.0.14). – Назва з екрану.
6. Священники у соціальних мережах // Релігійно-інформаційна служба України. – Режим доступу : <http://risu.org.ua/ua/index/projects/masmedia/40466> (дата звернення : 15.0.14). – Назва з екрану.
7. Holy Synod issues “Guidelines for Clergy Use of Online Social Networking”. Orthodox Church in America, October 21, 2011. – Режим доступу :

<http://oca.org/news/headline-news/holy-synod-issues-guidelines-for-clergy-use-of-online-social-networking> (дата звернення : 15.0.14). – Назва з екрану.